ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Лю Венгана за темою «Репрезентація образу саду в сучасному китайському живописі: трансформації традиційної іконографії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» Галузь знань 02 - Культура і мистецтво

Актуальність теми дослідження. Актуальність дисертації зумовлена зростанням інтересу сучасного мистецтвознавства до переосмислення традиційних іконографічних мотивів у глобалізованому культурному просторі та відсутністю комплексних наукових праць, присвячених репрезентації образу саду в сучасному китайському живописі останньої чверті XX - першої чверті XXI століття. У дослідженні обґрунтовано, що сад як культурний і художній феномен у китайській традиції виступає символом духовного усамітнення, медитативного простору та гармонії між людиною й природою, а в сучасному мистецтві трансформується в багатошарову візуальну структуру, що відображає особистісний досвід, культурну пам’ять, філософські пошуки та експериментальні художні практики. Зважаючи на інтенсивність міжкультурного діалогу та активне взаємопроникнення китайських і західноєвропейських мистецьких традицій, дослідження набуває особливого значення для розуміння механізмів трансформації традиційної іконографії та формування нових живописних моделей, що поєднують спадкоємність і новаторство.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, характеризується послідовністю дослідницької логіки, відповідністю застосованих методів поставленим завданням та достатньою джерельною базою.

Джерельна база дисертації є системною та репрезентативною, охоплює 208 позицій різними мовами (українською, англійською, китайською), включає класичні трактати, сучасні наукові праці, каталоги музейних зібрань, офіційні електронні ресурси провідних мистецьких інституцій, а також авторські посилання на мистецтвознавчі інтерпретації та коментарі до творів мистецтва, що забезпечує повноту та багатовимірність дослідницького підходу. Візуальний матеріал представлено добіркою 133 зображень творів сучасного китайського живопису та зразків класичного періоду, що дозволило здійснити зіставний аналіз композиційних, просторових та іконографічних моделей і забезпечило наочність та аргументованість сформульованих висновків.

Методологія дисертації повністю відповідає меті та завданням роботи і ґрунтується на поєднанні мистецтвознавчих та міждисциплінарних підходів. У роботі застосовано іконографічний, стилістичний та формально-композиційний аналіз, що забезпечило виявлення структурних та семантичних особливостей образу саду в сучасному китайському живописі. Важливою методологічною засадою є використання культурологічного та семіотичного підходів, завдяки яким сад розглядається як носій культурної пам’яті, традиційних смислових кодів та художнього досвіду, трансформованих у посттрадиційному і глобалізованому контексті. Поєднання цих методів дозволило дослідити тяглість і трансформацію просторових, композиційних та символічних моделей, простежити інтерпретаційні стратегії митців різних поколінь, а також виявити взаємодію традиційних візуальних структур із сучасними художніми практиками. Застосована методика демонструє послідовність і логіку аналізу, забезпечуючи цілісність дослідницького підходу й обґрунтованість отриманих висновків.

Структура дисертації є логічною та відповідає змісту дослідження: робота складається з трьох розділів, семи підрозділів, що послідовно переходять від аналізу стану наукової вивченості теми та теоретико-методологічних засад

дослідження до розгляду образно-композиційних та іконографічних моделей садової тематики у творчості сучасних китайських художників і узагальнюючих висновків. Така композиція забезпечує чітку логіку викладу, поетапне розгортання дослідницької проблематики та аргументованість отриманих результатів.

Результати дослідження апробовано у семи наукових публікаціях, серед яких три статті у фахових виданнях категорії «Б» та чотири публікації тез конференцій; оприлюднення охоплює 2023-2025 роки. Це свідчить про належну апробацію положень дисертації в професійному науковому середовищі та послідовність авторської роботи над темою.

Відповідність спеціальності 023 - образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація підтверджена тематикою, методологією та дослідницькими завданнями, спрямованими на мистецтвознавчий аналіз сучасного живопису Китаю.

Достовірність і новизна отриманих результатів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проведено комплексний мистецтвознавчий аналіз трансформації традиційної іконографії образу саду в сучасному китайському станковому живописі останньої чверті XX - першої чверті XXI століття. Уперше введено до українського наукового обігу значний корпус творів китайських художників 1980-2020-х років, що дозволило простежити художню спадкоємність і зміни у просторових, пластичних, символічних та композиційних моделях. Уточнено типологію іконографічних структур і мотивів садової тематики, визначено їхнє походження та шляхи модифікації в сучасному культурному контексті. Узагальнено індивідуальні стратегії провідних китайських митців у переосмисленні традиційної садово-іконографічної традиції, що розкриває механізми синтезу класичних візуальних кодів і новітніх художніх практик. Отримані результати поглиблюють уявлення про специфіку розвитку сучасного

китайського живопису та збагачують український мистецтвознавчий дискурс новим напрямом дослідження східноазійської художньої традиції.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення та результати дослідження знайшли відображення у публікаціях здобувана. Опубліковані наукові статті та матеріали конференцій висвітлюють ключові аспекти дисертаційної роботи, зокрема аналіз історичних витоків іконографії саду, особливості трансформації образу в сучасному китайському живописі та індивідуальні підходи окремих митців. Представлені публікації засвідчують послідовність оприлюднення проміжних результатів дослідження та достатній рівень апробації наукових напрацювань у фаховому середовищі. Зміст опублікованих праць корелює з тематикою дисертації та відображає її основні наукові висновки.

Практичне значення результатів дослідження. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання в подальших мистецтвознавчих дослідженнях, присвячених сучасному китайському живопису, проблематиці збереження і трансформації традиційної іконографії, а також у порівняльних студіях східноазійського та західноєвропейського мистецтва. Матеріали дисертації можуть бути застосовані у навчальному процесі закладів мистецької та культурологічної освіти при викладанні курсів з історії мистецтва, теорії живопису, композиції та семіотики образу. Аналітичні спостереження автора над візуальними моделями саду та їх сучасними інтерпретаціями можуть бути корисними у практиці музейно-виставкової діяльності, кураторських проектів та комунікаційних програм, орієнтованих на популяризацію китайського мистецтва і міжкультурний діалог. Результати дослідження мають потенціал для використання

у творчій практиці художників як джерело рефлексії над традиційними образами та їх актуалізацією у сучасному художньому контексті.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Зміст дисертації визначений метою та завданнями, об’єктом і предметом дослідження. Дисертація має логічну структуру, що відповідає встановленим вимогам. Мета та вирішення поставлених завдань реалізуються у її трьох розділах, що супроводжуються висновками до кожного з них. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки, з яких основний текст подано на 163 сторінках; робота містить список використаних джерел (208 позицій) та додатки, включно зі списком і альбомом ілюстрацій (133 зображення).

У *Вступі* обґрунтовано актуальність теми, визначено зв’язок із науковими планами та програмами, сформульовано мету і завдання дослідження, окреслено об’єкт і предмет, часові межі та методологічну основу. Подано характеристику джерельної бази, визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, зазначено особистий внесок здобувана, наведено дані щодо апробації результатів та структури дослідження.

У *Першому розділі* дисертації представлено теоретико-методологічні засади дослідження та здійснено аналіз стану наукової розробки теми.

Автор здійснює ґрунтовний аналіз стану наукової розробки теми, окреслюючи широке коло вітчизняних і зарубіжних досліджень, присвячених феномену саду в образотворчій культурі Китаю, а також особливостям розвитку сучасного китайського живопису. Наукові джерела систематизовано за хронологічними, проблемними та культурно-дискурсивними параметрами, виокремлено китайський, західний та український дослідницькі контексти. Особливу увагу приділено працям, що розкривають естетичні та філософські основи китайського саду, його просторові та символічні моделі, а також питанням традиції, культурної

пам’яті та трансформації іконографічних мотивів у мистецтві кінця XX - початку XXI століття. Автор відзначає відсутність комплексних робіт, спеціально присвячених репрезентації образу саду в сучасному китайському станковому живописі, що визначає наукову нішу й актуальність обраної теми. Таке структуроване та критичне опрацювання фахової літератури забезпечує вагоме теоретичне підґрунтя дослідження та демонструє глибоке занурення автора в актуальний мистецтвознавчий дискурс.

Послідовно розкрито джерельну базу, до якої включено класичні китайські трактати, сучасні мистецтвознавчі дослідження, каталоги виставок, візуальні матеріали й авторські спостереження над творчістю окремих митців. Визначено та обґрунтовано застосовані методи аналізу - іконографічний, стилістичний, формально-композиційний, а також міждисциплінарні культурологічні та семіотичні підходи. Розділ формує теоретичне підґрунтя роботи, чітко окреслює дослідницькі орієнтири та логічно підводить до подальшого аналізу образу саду в традиційному та сучасному китайському живописі.

У *Другому розділі* дисертації досліджено історико-культурні, естетичні та філософські засади формування образу саду в китайській мистецькій традиції. Автор послідовно аналізує (підрозділ 2.1) основні уявлення про сад як особливий простір духовної зосередженості та гармонії людини з природою, висвітлює ключові символічні й композиційні принципи, притаманні класичному китайському живопису. Значну увагу приділено розкриттю традиційних пластичних моделей, просторових рішень і семантичних смислів, що лежать в основі садової іконографії (підрозділ 2.2). Послідовне звернення до праць провідних дослідників, зокрема Дж. Кехілла, М. Кесвік, О. Сірена, Туна Цзюна, А. де Сільви, Р. Бернхарта, дає змогу співвіднести авторські спостереження з усталеними моделями опису простору й символіки китайського саду. На цьому підґрунті уточнено типологічні особливості традиційного образу саду: виділено

характерні композиційні, просторові та символічні моделі, їхні семантичні акценти та принципи варіювання. Це уточнення слугує основою для подальшого формування авторської типології сучасних інтерпретацій садової тематики у третьому розділі. Розділ відзначається системністю, чіткістю логіки викладу та переконливою аргументацією, забезпечуючи методологічне й концептуальне підґрунтя для аналізу сучасного живопису в наступному розділі.

У *Третьому розділі* досліджено сучасні художні інтерпретації образу саду в китайському станковому живописі кінця XX - початку XXI століття. Підрозділ 3.1 розкриває особливості функціонування традиційних культурних мотивів у сучасному мистецькому процесі, зокрема вплив урбанізації, глобалізації, комунікаційних змін і нових соціокультурних реалій на трансформацію уявлення про сад як простір гармонії та духовної концентрації. Автором підкреслено, що у творчості художників цього періоду сад дедалі частіше трактується як індивідуалізований внутрішній простір пам’яті, емоційної рефлексії та духовної самозосередженості, що зберігає тяглість традиційної символіки, одночасно набуваючи нових змістових нашарувань.

Подальший аналіз спрямовано на розгляд творчості сучасних китайських митців, які звертаються до садової тематики, з урахуванням їхніх індивідуальних підходів до формування образу та пластичної побудови композиції (підрозділ 3.2). Здобувач системно застосовує розроблену ним типологію сучасних інтерпретацій саду, послідовно зіставляючи композиційні, колористичні та семантичні рішення, виявляючи різні способи взаємодії митців із традиційними образами та новими формами художнього висловлювання.

У завершальній частині розділу узагальнено основні тенденції осмислення садової тематики в сучасному китайському станковому живописі (підрозділ 3.3). Визначено ключові напрями розвитку образу саду, серед яких індивідуалізація художнього бачення, посилення психологічної та символічної насиченості

простору, поєднання традиційних візуальних принципів із сучасними техніками й художніми пошуками. Розділ демонструє вміння автора послідовно застосовувати обрану методику аналізу, аргументувати висновки і співвідносити традиційні моделі з новітніми художніми практиками.

Завершують дисертаційне дослідження *висновки,* у яких узагальнено основні результати роботи та підсумовано виконання поставлених завдань. Автор послідовно формулює ключові положення, що випливають із проведеного аналізу, наголошуючи на тяглості традиційної китайської образної системи та специфіці її трансформації в сучасному станковому живописі. У висновках відображено теоретичний і практичний внесок дослідження, підкреслено значення розробленої типології сучасних інтерпретацій садового образу, а також окреслено перспективи подальших наукових студій у напрямі вивчення східноазійської мистецької традиції та її сучасних художніх проявів. Структура висновків є логічною, аргументація - переконливою, а виклад - узгодженим із загальною концепцією дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Попри значну наукову цінність роботи, окремі положення дисертації можуть бути розширені та поглиблені в подальших дослідженнях, а саме:

1. Дисертація сфокусована на станковому живописі, що повністю відповідає заявленій темі та дослідницьким завданням. При цьому сучасні мультимедійні, інсталяційні та цифрові інтерпретації садової тематики, які активно розвиваються в актуальному китайському мистецтві, не входять до кола розгляду автора. Окреслення цих практик у подальших дослідженнях могло б створити додатковий контекст для порівняння та поглибити розуміння трансформації садового мотиву у сучасній художній культурі.

2. У роботі послідовно простежено трансформацію образу саду від традиційних до сучасних інтерпретацій. Разом із тим перспективним видається

певне уточнення критеріїв розмежування між традиційними та посттрадиційними інтерпретаціями садової образності, що могло виразніше окреслити динаміку їх трансформації.

3. Поняття «посттрадиційності», «сучасної інтерпретації традиції», «особистісної пам'яті», «внутрішнього простору» використовуються продуктивно, але інколи у близьких смислових площинах. Уточнення або уніфікація термінологічного апарату дозволили б зробити змістові нюанси більш прозорішими.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, її наукову новизну й практичне значення та мають виключно рекомендаційний характер.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Дисертація «Репрезентація образу саду в сучасному китайському живописі: трансформації традиційної іконографії» виконана на належному науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є самостійним завершеним дослідженням.

За актуальністю, ступенем новизни, достовірністю отриманих результатів, переконливістю висновків і їх практичною значущістю, а також змістом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів України № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 7 23.03.2016 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 року, а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року.

Відтак, його автор, Лю Венган, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».
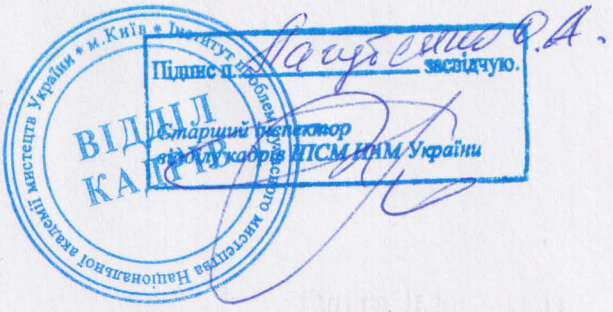
Доктор мистецтвознавства, професор,
член-кореспондент НАМ України,
заслужений діяч мистецтв України
головний науковий співробітник
відділу новітніх методів дослідження
ІПСМ НАМ України Ольга ЛАГУТЕНКО